

Canan Tolon'un 'Kaza Eseri' başlıklı sergisi, 3 Kasım'a dek Galerî Nev'de görülebilir

'Resim yapmak sorumluluktur'

ESRA ALLIÇAVUŞOĞLU

Çalışmalarını 1980'den bu yana San Francisco'da sürdüren Canan Tolon'un, son işlerinin yer aldığı 'Kaza Eseri' başlıklı sergi, 3 Kasım'a dek Galerî Nev'de izleyicilere sunuluyor. "Bu yapıtların üzerinde çalışırken devamlı olarak kendimi pasifliğimin derecesini sorguladım... Örneğin, doğaya bakıp sızma veya dünyadaki kaza sonucu meydana gelen olaylara bakış şeklimizi sorguladığım gibi" diyor Canan Tolon. Amerika'da aldığı kişisel sergilerle de adını duyurmaya devam ediyor. Sanatçı, 1976'da Edinburgh Napier College Of Commerce and Technology'nin Design bölümünden mimar olarak mezun olduktan sonra Almanya Trier Fachhochschule'de iç mimari okudu. Daha sonra Londra'da Middlesex Polytechnic and Architectural Association'dan iç tasarımla diploması alan Tolon, Berkley University of California'da master yaptı.

Galerî Nev tarafından hazırlanan ve Amerikalı sanat tarihçi Constance Levalien'in sanatçı ile yaptığı bir söyleşinin yer aldığı Canan Tolon/Limbo adlı kitap da izleyicilere sunuluyor. Sanatçı, 1999 Şubat ayında Ankara Galerî Nev'de bu kez Ankaralı sanatseverlerle buluşacak.

- Resimlerinizde rastlantısal ön plan da olduğu pas, kahve telvesi gibi malzemeleri kullanıyorsunuz. Serginizin başlığı da 'Kaza Eseri'. Kaza ve rastlantı nereden buluyor?
Resimlerimde rastlantısal ön plan da. Kendime özgü yaşam süreci olan, doğal ve canlı malzemeler kullandığım için rastlantı, çalışmalarımın ana unsuru haline geliyor. Malzemenin olurlarına bırakıyorum, hiçbir olasılıklara açık bir ortam sağlıyorum. 'Kaza Eseri' diye adlandırdığım bu sergideki çalışmalarım da böyle bir ortamda yaratıldılar. Özellikle saman, ot gibi yaşayan malzemeleri, pas ile

(Fotoğraf: KAAAN SAĞANAK)

► "Bu yapıtların üzerinde çalışırken devamlı olarak kendimi pasifliğimin derecesini sorguladım... Örneğin, doğaya bakıp sızma veya dünyadaki kaza sonucu meydana gelen olaylara bakış şeklimizi sorguladığım gibi. Resimlerimde rastlantısal ön planda. Kendime özgü yaşam süreci olan, doğal ve canlı malzemeler kullandığım için rastlantı, çalışmalarımın ana unsuru haline geliyor."

bik açıdan bakmak da peyzaj aslında. Beni romantiklerden ayıran en önemli özellik şu: Peyzaj ileride kesilip, parsel-lenip satışa sunulabilecek mal olarak görüyorum. Yapığım asla romantikleştirilmek değil. Doğanın 'doğasından' sökülüp zorla ayrıldığını anlatmaya çalışıyorum. 18-19. yüzyılda yapılan ölü-doğa ve manzara resimlerine bakarsak, doğanın bitmez bir zenginlik gibi algılandığını görürüz. Ama 20. yüzyılda, 'Sütlü Lefe' sergiminde olduğu gibi doğayı tıpkı bir çöplük gibi yansıtmaya çalıştım. Aslında yapıtlarımda 19. yüzyıl peyzajlarına göndermeler yapıyorum. Romantiklerle aramızda göz seviyesi farkı var. Teknolojinin gelişmesiyle göz seviyemiz yükseldi, her şeyi Allah gibi görmeye başladık. Bu seviye bazen alçaltımcı'da değişti. Aslında sanal peyzajlarla uğraşıyoruz.

'Dil eksikliğini resimle kapattım'

- Resimlerinizi 'denge' unsuru üzerine oluşturuyorsunuz. Coğrafya ve mekân da çok önemli çalışmalarınızda. Mimarlık eğitiminiz burada etkisi var mı?
Mimarlık eğitiminin çalışmalarımna her zaman etkisi oldu. Çocukluğumu hastanede geçirdim ve dil öğrenmem gerektiği için kendimi hep resimle anlatırdım. Bir anlamda dil eksikliğini resim yapılarak kapattım. Uzun süre yaşadığım görebildiğim tek mekân hastane oldu. Nimitari eğitimi yapmamın nedeni bu mu bilmiyorum? Aslında peyzaj için mekân değil. Belki de dış mekân, iç mekân gibi görmeye başladığımı söylemeliyim. Göz seviyesinde dengesizlik yaratmayı seviyorum. Çini doğal ortamında değil de tuvalde gördüğünüzde, doğal olmayan bir dengesizlik var zaten. Halkı duvara çekmek gibi... Çoğu izleyici çimlerin gerçeğe geldiğini görmeye başladığında anlıyor. Tıpkı insanın ölüme yaklaştığında yaşıyor olmasını anlaması gibi. Sanırım bunu da sorgulamak gerek.

- Çalışmalarınız Batı'da sınırlanmaz mı?
Rüviz buraya, Doğu'ya ait. Bu durum bir avantaj mı?
İşlerim Amerika'da çoğu eleştirilen taraftandı. 'Doğru etkil' olarak tanımlanıyor. Burada ise Batı etkileri taşıdığım söyleniyor. Folklorik özellikleri 'sömürme'ye karşıyım. Dünyanın daha geniş bir dil olması. Sanatçıların katkısı, mimarların

Fotoğrafın yapamadığını yapmaktan; herkesin gördüğü, bildiği şeyleri yapmaktan yana değilim. Bu bir anlamda sorgulamaya olurluk bazı insanları hayal kırıklığına da uğratabiliyor. Beklentilerinizi yerini başkaları alıyor.

-19. yüzyılın klasik manzara resimlerine karşı olmasa da yapıtlarınızın çoğu doğaya bağlanıyor. Modern peyzajlar... Sizi romantiklerden ayıran özellikler neler?
Doğaya, daha kinveyi, daha mikroskobik yaklaşıyorum. Romantikler doğayı, ancak bakışta farklılık var. Aynı, ancak bakışta farklılık var. Doğaya, ya çok yakından, hatta mikroskopik ya da çok uzaklaşarak bakmayı yapıyorum. Vücudtaki hücrelere mikroskop-

- Sanal peyzajlarla uğraşıyoruz'
-Bazı çalışmalarınızda fotoğrafçı figürleri ağır basıyor...

Galeri Nev tarafından hazırlanan ve Amerikalı sanat tarihçi Constance Le-wallen'in sanatçı ile yaptığı bir söyleşinin yer aldığı **Canan Tolon/Limbo** adlı kitap da izleyicilere sunuluyor. Sanatçı, 1999 Şubat ayında Ankara Galerî Nev'de bu kez Ankaralı sanatseverlerle buluşacak.

- Resimlerinizde rastlantının ön plan-da olduğu pas, kahve telvesi gibi malzeme-leri kullanıyorsunuz. Serginizin baş-lığı da 'Kaza Eseri'. Kaza ve rastlantı ne-rede buluşuyor?

Resimlerimde rastlantısallık ön plan-da. Kendine özgü yaşam süreci olan, do-ğal ve canlı malzemeler kullandığım için rastlantı, çalışmalarımın ana unsuru ha-line geliyor. Malzemeyi olurluna bırak-tığımda, ilginç olasılıklara açık bir ortam sağlanıyor. 'Kaza Eseri' diye adlandırdığım bu sergideki çalışmalarım da böyle bir ortamda yaratıldılar. Özellikle sa-man, ot gibi yaşayan malzemeleri, pas ile

(Fotoğraf: KAAAN SAĞANAK)

kahve telvesi gibi alışılmadık ya da so-nucu tahmin edilemeyen malzemeleri kullandım. Sürekli olarak kurmak ve yok etmek devrimin sadece bir parçası de-ğil, aynı zamanda da yapıtın konusudur. Ancak çok belirgin olmasa da örneğin; suyla demirin yan yana gelmesiyle olu-şan pasın çok da rastlantı olduğu söyle-nemez. Aynı durum çim için de geçerli. Ama bütün bunlara karşın tuval üzerin-de nasıl bir şekil alacağını önceden bil-miyorum. Aslında önemli olan, seyirci tarafından nasıl okunduğu ...

- 'Çok okumadan' mı yanasınız? Ya da izleyici sadece sanatçının 'yazdığını' mı okumak sizce?

İkisi birden, dengeli olmalı. Tek oku-

ma sağlıklı değil. Sanatçının da bir tek şey düşünmesini doğru bulmuyorum. Bu kısıtlayıcı bir durum yaratılabilir. İzleyici ve sanatçı arasında alışveriş olmasın-dan yanayım.

Resimlerim çoğunlukla peş peşe ge-len lekelerden ibaret. Ben de bu lekeler-e katkı yaparak, onları sorgulayarak oluşturuyorum çalışmalarımı. Ama kat-kının oranı çok önemli; müdahale etti-ğiniz ölçüde izleyiciyi sınırladığınız. Ayrıca yapıtın çok anlatılmasından ya-na değilim.

'Sanal peyzajlarla uğraşıyoruz'

- Bazı çalışmalarınızda fotoğrafik öğe-ler ağır basıyor...

Kendine özgü yaşam süreci olan, doğal ve canlı malzemeler kullandığım için rastlantı, çalışmalarımın ana unsuru haline geliyor."

Fotoğrafın yapamadığını yapmaktan; herkesin gördüğü, bildiği şeyleri yap-maktan yana değilim. Bu bir anlamda sorgulama olurken bazı insanları hayal kırıklığına da uğratabiliyor. Beklentile-rinizin yerini başkaları alıyor.

- 19. yüzyılın klasik manzara resimle-ri gibi olmasa da yapıtlarınızın çoğu do-ğaya bağlantılı, modern peyzajlar... Sizi romantiklerden ayıran özellikler neler?

Doğaya; daha kimyevi, daha mikros-kobik yaklaşıyorum. Romantikler doğa-ya genel olarak bakıyorlardı. Konu yine aynı, ancak bakışta farklılıklar var. Do-ğaya, ya çok yakından, hatta mikrosko-bik ya da çok uzaklaşarak bakmayı ye-ğliyorum. Vücuttaki hücrelere mikrosko-

- Resimlerinizi 'denge' unsuru üzeri-ne oluşturuyorsunuz. Coğrafya ve me-kân da çok önemli çalışmalarınızda. Mi-marlık eğitiminizin bunda etkisi var mı?

Mimarlık eğitiminin çalışmalarımın her zaman etkisi oldu. Çocukluğumu hastanede geçirdiğim ve dil öğrenmem geciktiği için kendimi hep resimle anlat-tım. Bir anlamda dil eksikliğimi resim yap-arak kapattım. Uzun süre yaşadığım, görebildiğim tek mekân hastane oldu. Mimarî eğitimi yapmamın nedeni bu mu bilmiyorum? Aslında peyzaj iç mekân de-ğil. Belki de dış mekân, iç mekân gibi görmeye başladığımı söyleyebilirim. Göz seviyesinde dengezlik yaratmayı sevi-yorum. Çimi doğal ortamında değil de tuvalde gördüğünüzde, doğal olmayan bir dengezlik var zaten. Halıyı duvara asmak gibi... Çoğu izleyici, çimlerin ger-çek olduğunu sormaya başladığında an-lıyor. Tıpkı insanın ölüme yaklaştığında yaşadığını anlaması gibi. Sanırım bunu da sorgulamak gerek.

- Çalışmalarınızı Batı'da sürdürmenize karşın, kökle-riniz buraya, Doğu'ya ait. Bu durum bir avantaj mı?

İşlerim Amerika'da çoğu eleştirmen tarafından; 'Do-ğu etkili' olarak tanımlanı-yor. Burada ise Batı etkile-ri taşıdığım söyleniyor. Folk-lorik özellikleri 'sömürme-ye' karşıyım. Dünyanın da-ha geniş bir dili olmalı. Si-rnırların kalkması mümkün değil. Ama bir yere, belli bir coğrafyaya ait olmak çok zor. Kullandığım malzeme-ler tek bir coğrafi bölgeyle sınırlı değil. Örneğin bazı otlar Galler'den geliyor. Ya da pas çalışmalarımı bölge-lerin özelliklerine göre oluş-turuyorum.

- Bütün bunların dışında bir sanatçı olarak nelerden besleniyorsunuz?

Nelerden esinlendiğimi doğrusu bilmiyorum. Çün-kü gezerek, dolaşarak bes-lenmem biraz kısıtlı. Daha çok hatırlayarak sanırım... 19. yüzyılı benimsemesem de onun ifade ediş biçiminden etkileniyorum. Ayrıca günlük politika beni ilgilendiriyor. Ama demagoji yap-mak, insanlara dikte etmek istemiyorum. Toplum dü-şüncesinin nelerden kaynak-landığı benim için önemli.

Soyutun şoku kalmadı

- Peki, figür resimleriniz-de nerede yer alıyor?

Figür kullanırım. Malzeme, tıpkı bir kelime gibi benim için. Figür de, gerekli oldu-ğu zaman giriyor, çıkıyor. Figürün resme girip çıkması karardan çok, gereklilikten kaynaklanıyor. Çok ki-şisel bir olayı anlatırken fi-gürü mutlaka kullanıyorum.

- Estetik kaygıların nere-sindediniz?

Estetikten korkmuyorum. Bazı kimseler; "Estetik ne kadar çok öne çıkarsa o ka-dar kolay anlaşılır" biçimin-de yargılarda bulunuyor. Estetikten kaçmak iki yüzlülük. Sanatçı, estetiği kaygısızlık biçiminde almamalı. Res-min alışveriş olduğunu dü-şünürsek, itici olmamalı... İtici bir resim, mesajını kay-betmiştir. Resim yapmak bir sorumluluktur. Sanatçı; "res-mimi yapıyorum; anlarsa anlar, anlamazsa anlamaz" gibi bir tutum sergileyemez. Sanatçı ne kadar verebili-yorsa o kadar vermeli.

- Doğu insanının imge gü-cünü sonuna dek kullanıyor olması soyut resmi daha an-laşılır mı kılıyor?

Soyut resim artık insanla-rın lisanına daha yakın ol-maya başladı. Soyutun şoku kalmadı. Dili öğrendikten sonra kolaylaşıyor okuma. Somutlaşabilir duruma ge-lebiliyor. Önemli olan, soyut resmi herkes anlayıp diye onu kolaylaştırmaktan kaçınmak. Ama bu dengeyi kurmak çok zor.